

21. 3. 2024

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Vyjádření autorských děl přes NFT-tokeny anebo proč jsem šel v kostýmu dinosaura na Noc fakulty (PF UK)

Patřím mezi nepočetnou skupinu jedinců, kteří věří v to, že NFT (synonymicky používám i pojem „token“) je technický nástroj, který má potenciál navždy změnit jak právo, tak i několik významných oblastí reality kolem nás. Žádná revoluční změna však nikdy nepřichází hned, vyžaduje mnoho malých kroků na cestě ke své implementaci. NFT ve své aktuální podobě se mi zdají jako užitečné ve sféře umění, navíc jejich použití se může jevit jako velice prospěšné pro celou společnost. V této práci se snažím ukázat na příkladu vlastního uměleckého projevu, jak by měl být správně zahrnut NFT-prvek do umění.

Lidstvo má dlouhou historii svého kulturního vývoje. Od vzniku prvních forem společnosti do dnešního dne lidstvo udělalo obrovský krok ve všech možných sférách. Mezi dnešním průměrně žijícím Pepíkem existuje mnohonásobně více rozdílů než shod s pravěkým Flintstonem. Každá sféra sama o sobě učinila obrovský krok dopředu: nežijeme v studených jeskyních, ale v pohodlných bytech; nemusíme si lovit jídlo, naproti tomu „vyhledáváme“ určité zboží, které pak směňujeme za jídlo. Dokonce jsme i fyzicky jiní než naši předkové - máme větší mozek, jsme vyšší a jiní svou tělesnou povahou.

Velkou změnou prošlo také umění jakožto kulturní jev. Původní formy vyjádření byly materiálně jednoduché - obraz byl namalován na zdi, později na desce. Píseň byla slyšet od zpěváka přítomného v prostoru, ve kterém se nacházel i posluchač. S vynálezem fotografie a rádia v 19. století se začaly „běžné“ formy vyjádření autorských děl měnit a relativizovat. Dá se říct, že proces vytvoření televize a internetu vývoj vnímání umění o to více zesílil.

Vztah mezi právem a uměním není moc komplexní; právo reaguje na jevy objektivního světa v momentě, kdy je taková reakce vhodná. Reakce právního světa na objektivní realitu vzniká v diskuzi, ze které se pak vychází opinio iuris; to pak může přijmout formu právní normy či běžně rozšířené právní praxe.

Za jednu z prvních reakcí práva na vývoj umění můžeme vnímat právní úpravu regulující knihtisk. Autorské právo této doby se nezabývalo autorskoprávní ochranou a osobnostními právy, nýbrž mělo konkrétní účel, který se zakládal na regulaci trhu s knihami, který sílil na popularitě. Právníci vzali reálně existující jev, který měl velký ekonomický potenciál, i přes relativnou omezenost. Toto následně vedlo k vytvoření právní šablony pro předvídatelnější existenci daného jevu v reálném světě. Stejným způsobem (posloupností: jev, diskuze, reakce práva) byl dříve či později upraven každý autorskoprávní jev.

Bohužel, v roce 2021 nastala situace, kdy drtivá většina právníků hodnotila nově vzniklý jev povrchně, což vedlo k tomu, že jedna z hlavních technických novinek ve světě umění 21. století je nadále podhodnocená jak u odborné, tak širší veřejnosti. Tímto jevem je NFT (non-fungible token), jehož smyslem je, že se na vybraný blockchain umístí informace, která na něm zůstane „navždy“ (čti: po dobu existence blockchainu). Umístit na blockchain lze jakoukoliv informaci, která je způsobitelná

mít digitální podobu svého vyjádření (tedy obrázků, hudbu, text; naopak např. vůně ne). Takovýmto umístěním se informace stává NFT a je veřejně zobrazována. Tokeny lze úplatně i bezúplatně převádět (v případě úplatného převodu je platebním prostředkem kryptoměna blockchainu, na kterém je NFT umístěn) či zničit. Z hlediska práva jsou tedy standardními věcmi nehmotnými.

NFT industrie díky těmto schopnostem relativně brzy začaly sklízet velkou popularitu mezi různými uměleckými projekty. Avšak ne každý tuto novinku používal stejným způsobem. Jedni směřovali k vytváření smysluplných projektů s tokeny, druzí je využívali v „*get rich quick*“ schématech, které zanechávaly hořkou pachůť prakticky u všech zúčastněných (kromě obohacených intrikánů). Součástí druhé skupiny bylo pravděpodobně mnohonásobně více osob, což vedlo k 95% propadu trhu v roce 2022 a všeobecné ostrakizaci NFT-sféry jako pochybné.

Osobně přitom sdílím názor, že z hlediska své původní technické schopnosti NFT mají velký potenciál jako moderní nástroj pro vyjádření umění. V této práci ukazuji, jak by se měl správně využívat NFT v umění z hlediska technického, právního a uměleckého, na příkladu mé osobní umělecké performance.

Hlavní část (aneb jak přemýšlí autor při tvorbě NFT)

Skutkový děj byl následující dne 15. listopadu. 2023 se na Právnické fakultě Univerzity Karlovy uskutečnila událost nazvaná *Noc Fakulty*. Dle mého názoru jde o jednu z nejlepších akcí, které fakulta pravidelně pořádá. Nabízí obrovské množství kvalitních přednášek týkající se různých témat, která zároveň provádí zajímaví hosté, kteří patří mezi špičky ve svém oboru. Navíc se ne vždy jedná o ryze právní sféru, ale také o obory úzce související s právem.

Nějakou dobu před touto akcí jsem se účastnil debaty s kamarády, kde jsem se snažil přesvědčit svého oponenta, že pomocí NFT lze vyjádřit jakékoliv umění, a to včetně živých vystoupení. Můj oponent byl vůči mému názoru skeptický. Na Noci Fakulty jsem však dostal šanci prokázat své tvrzení.

Když jsem viděl program akce a zjistil, že mezi hosty je i současná eurokomisařka Věra Jourová, a že akci sponzorují renomované advokátní kanceláře, které měly také pořádat několik přednášek, byl jsem překvapen elánem, který měla akce nabídnout. Měla by to být nabitá, ale v celku běžná společenská událost. V hlavě se mi zrodila myšlenka, kterou jsem nemohl odmítnout. Co kdyby se v tom množství obleků a šatů najednou objevilo něco natolik absurdního, že by bylo v rozporu s duchem celé akce, ale přitom by tato róba byla pořád v souladu s ní? A tak se zrodila myšlenka přijít na toto soaré jako dinosaur.

Dle mých informací se něco podobného na žádné ze společenských akcí konaných na Právnické fakultě dosud neodehrálo. Ale samotná procházka s dinosaurem a přítomnost na několika přednáškách nebyla (z hlediska právních okolností) prázdná činnost. Procházka představovala právní jednání, během kterého „se zrodilo“ autorské dílo. Přitom i samotná procházka byla pouhou částí mého autorského díla. Autor má dle ustanovení § 11 odst. 1 Autorského zákona (zákona č. [121/2000](#) Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů), právo rozhodnout o zveřejnění autorského díla, tedy rozhodnout o tom, že dílo je zralé a vhodné k předložení veřejnosti (TELEC, I, TŮMA, P. *Autorský zákon*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, ISBN 978-80-7400-748-4.). Jako autor mám právo rozhodnout o tom, kdy mé dílo bude zveřejněno a v jaké formě bude vyjádřeno. Stejně tak mám právo určit, kdy je dílo dokončeno, a kdy se pouze jedná o jeho část.

Procházka dinosaurem není konečným vyjádřením díla. Z mého hlediska, jakožto autora, se událo následující: Dne 15. listopadu 2023 jsem se rozhodl uskutečnit uměleckou akci s názvem „Noční

dinosaurus“. Pro realizaci mého uměleckého záměru jsem si oblékl kostým dinosaura a vydal se na akci *Noc fakulty*. Jako dinosaur jsem jednak navštívil dvě přednášky, dále po nějaký čas procházel prostory fakulty. Sice by se mohlo jednat o samostatné autorské dílo (níže uvádím proč), nebylo tomu tak. Procházka dinosaurem byla pouhou součástí širšího autorského díla. Jeho finálním objektivním vyjádřením a zároveň další součástí mého autorského díla, bude obrázek dinosaura vyjádřený NFT tokenem na blockchainu Polygon přes platformu OpenSea. NFT-obrázek s názvem „*Night dinosaur digital*“ jsem sestavil z fotografií zachycujících mě jako dinosaura v prostorách fakulty, které se mi podařilo dohledat na sociální síti Instagram po skončení Noci Fakulty.

Jelikož tento token bude přístupný k volnému prodeji, je třeba pamatovat na právní jistotu budoucích držitelů nosiče mého autorského díla. Měli by mít jasno v tom, jak s nosičem autorského díla mohou nakládat. Z tohoto důvodu bude k mému NFT přiložena jednoduchá licenční smlouva, která upraví licenci, již držitel NFT tokenu nabude jeho zakoupením, a již příp. ztratí při následném prodeji nebo zánikem působení OpenSea na trhu.

Jsou součástí mého autorského díla vůbec autorskými díly?

V předchozí části článku jsem detailně rozpracoval svůj umělecký záměr z pozice autora díla. V této části se budu vyjadřovat z pozice právníka. Pokusím se obhájit, že všechny výše zmíněné výsledky tvůrčí činnosti je možné považovat za autorská díla. Vše výše uvedené zde zrekapitulujeme v autorskoprávních pojmech.

Aktuálně existuje autorské dílo s názvem „Noční dinosaur“, které se skládá ze dvou částí. První je procházka v kostýmu dinosaura na společenské akci na půdě Univerzity Karlovy s názvem *Noc Fakulty*; druhou, představující finální vyjádření celkového autorského díla podle vize autora, je obrázek dinosaura s názvem *Night dinosaur digital* vyjádřený v podobě NFT na online-platformě OpenSea. Obrázek byl vytvořen autorem z fotografií pořízených během akce *Noc Fakulty*, zachycujících jej jako dinosaura. K tomuto NFT je připojena licenční smlouva, která zajišťuje práva kupujícího k autorskému dílu vyjádřenému prostřednictvím obrázku. Licenční smlouva náleží pouze držiteli NFT.

Autorské právo v souladu s ustanovením § 2 odst. 3 Autorského zákona, se vztahuje i na jednotlivé vývojové fáze a části autorského díla, pokud splňují podmínky odstavce 1 téhož ustanovení (jedná-li o objektivně vyjádřený jedinečný výsledek tvůrčí činnosti autora).

Proč je autorským dílem procházka v kostýmu?

Moje procházka v kostýmu dinosaura naplňuje znaky autorského díla, neboť je objektivně vyjádřeným a jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti mě jako autora.

Objektivní vyjádření spočívalo ve fyzické přítomnosti dinosaura, k němuž mohli všichni účastníci akce přistoupit (a někteří si ho dokonce vyfotografovali). Zde nelze pochybovat o objektivním vyjádření této tvůrčí aktivity. Jedinečný výsledek tvůrčí činnosti tkví v tom, že jsem si dne 15. listopadu 2023 v rámci *Noci Fakulty* vzal na sebe tento kostým jako první. Ačkoliv se koncept tohoto nápadu jeví jednoduchým a kostým je považován za populární, obdobný umělecký počín na společenské akci odehrávající se na půdě Právnické fakulty nebyl dosud uskutečněn.

Žádnému autorskému dílu nemůže být odepřena jedinečnost, pokud skutkový děj vyjadřující autorské dílo se děje poprvé v historii. Nepochybným je také znak „jedinečnosti výsledku“, jelikož moje procházka v tomto oděvu na společenské akci navždy zůstane (z časového hlediska) první skutečností, která se uvedeným způsobem odehrála.

Celkový požadavek na „jedinečnost výsledku tvůrčí činnosti“ odpovídá důrazu na originalitu a kreativitu autorského díla. Doktrína však uvádí, že pokud zkoumáme naplnění těchto dvou prvků, nezajímá nás jejich naplnění, nýbrž jejich negace – neoriginálnost a nekreativnost díla (POLČÁK a kol., Autorský zákon praktický komentář s judikaturou. 1. vydání Praha: Leges, 2020, ISBN 978-80-7502-391-9.). Co by bylo neoriginálním a nekreativním na společenské akci – Noci Fakulty? Pravděpodobně to, co by její návštěvníci mohli důvodně očekávat a co by je zde nepřekvapilo. Průměrný návštěvník mohl tušit, že by teoreticky mohl potkat někoho v odlišném obleku, někoho porušujícího dress-code nevhodným oblečením (například montérkami). Zároveň si nikdo nemohl představit (pokud se nedoslechl o mém nápadu), že v prostorách fakulty na společenské akci potká dinosaura. Neoriginalita a nekreativnost mé procházky je proto vyloučena; procházka tedy naplňuje požadavek na originalitu a kreativitu.

Vzhledem k popsanému výše lze tedy tvrdit, že procházka v kostýmu dinosaura splňovala požadavky na to, aby byla brána jako autorské dílo. Její charakter jako autorského díla dokonce neohrožuje ani to, zda v následujících letech na různých společenských akcích fakulty budou také další lidé v kostýmech. Autorské dílo totiž nemůže zaniknout hojným napodobováním.

Proč autorským dílem je NFT „Night dinosaur digital“?

Chráněno (jako autorské dílo) je též dílo, které bylo vytvořeno jako zpracování jiného díla. Takové dílo představuje druhou část mého autorského díla. Skutečnost, že vyfocení dinosaura vzniklo jednotlivým fotografům autorské právo k této podobizně je naprosto jasná. Většina fotografií tyto obrázky následně sdílela na některé ze svých sociálních sítí.

Chtěl jsem vytvořit obrázek, který by byl složen z fotografií s dinosaurem z tehdejšího večera, které byly veřejně zobrazovány na internetu. Věděl jsem, že to není možné, zejména z důvodů, že ke zpracování autorského díla je potřeba souhlas autorů těchto fotografií. Proto jsem použil výhradně fotografie, které byly vytvořeny buď mými přáteli nebo lidmi, kteří byli seznámeni s mým záměrem a poskytli souhlas k jejich použití.

Můj digitální obrázek je sice jednoduchý, ale jeho provedení (složení tvaru dinosaura z fotografií) z něj činí autorské dílo. Znovu proto odkazují Autorský zákon, kde je stanoveno, že autor má právo rozhodnout o vyjádření svého uměleckého díla. V tomto případě jsem chtěl vyjádřit dílo prostřednictvím NFT na určité platformě a proti tomuto rozhodnutí neexistuje žádný odvolací orgán nebo suverén, který by mohl stanovit opak.

Závěrem bych chtěl rozebrat licenci inkorporovanou do NFT. Jelikož se jedná o autorské dílo, které bude následně volně prodáváno, nemusí (ale mělo by) být prodáváno s licencí, která stanoví rozsah užití díla jeho držitelem. Nechtěl jsem si s licencí moc lámat hlavu, proto poskytuji autorské dílo „výhradně k osobnímu nekomerčnímu použití“. Jako autor nemusím dále rozvádět, že se jedná o neodvolatelnou a nevýlučnou licenci. OpenSea má ve svých podmínkách užití (dále také jako „TOS“) podmínku, že pokud NFT obsahuje licenční smlouvu, smlouva má přednost před TOS platformy OpenSea. Moje licence tak bude zásadní pro všechny další držitele tohoto tokenu. Nemusím se také bát malého rozsahu licenční smlouvy, protože co v ní uvedeno není, k tomu licence není poskytnuta. Moje licence směřuje jenom k osobnímu využití, proto nemusím složitě rozepisovat detaily licenčního oprávnění.

Závěr

Vše, co se odehrálo výše – vyjádření autorského díla prostřednictvím jiného autorského díla není novinkou, to bylo možné i před vznikem NFT. Nikdy však nebylo tak jednoduché se vyjádřit s ohledem na jeho technické provedení.

Moje NFT jako nosič autorského díla může potenciálně koupit kdokoliv. Přitom není omezeno ve své době životnosti; za 10 let na blockchainu bude vypadat úplně stejně jako dnes ráno. Navíc, NFT pomáhá určit, který obrázek na internetu je ten pravý. Ano, každý si může udělat screenshot NFT. To však nedává takové osobě žádná licenční práva k tomuto obrázku. Každý si může jednoduše zjistit, kde se nachází originál a v určité míře i to, komu originál patří.

Ano, NFT se setkává s problémy, avšak se domnívám, že žádný z těchto problémů není neodstranitelný. Tento článek není nestranný či snad odborný v dokonalém slova smyslu. Je pouhou demonstrací názoru a obhajobou autorského díla.

Děkuji za přečtení,
(odkaz na NFT „[Night dinosaur digital](#)“)

Fedor Fedorchuk

Právnícká fakulta UK

Další články:

- [Konec „severních ateliérů“? Nový stavební zákon otevírá dveře k rekolaudaci ubytovacích jednotek na plnohodnotné byty](#)
- [Oceňování nemovitosti a přiměřená náhrada při zrušení spoluvlastnictví](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 33.: Prevence střetu zájmů \(jednatel × společnost\)](#)
- [Úročení jistoty \(kauce\), kterou skládá podnájemce nájemci - II. díl](#)
- [Když obecní pozemky již nemusí být obecní - institut mimořádného vydržení v obecním právu](#)
- [Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Darování pro případ smrti nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí a určení výše odměny soudního komisaře](#)
- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)